

PRAVO

1. Pojem prava

Pravo je množica družbenih pravil, je družben red s katerim na organiziran in prisilen način s pomočjo države urejamo pomembne, pogosto konfliktno družbene odnose, da bi zagotovili mir in sožitje med ljudmi. Upoštevanje teh pravil je odvisno od družbene volje in zavesti. Država lahko z prisilnimi sredstvi, ki ih ima na voljo zagotavlja učinkovitost prava. Pravo lahko na prisilen način uravnava učinkovitost prava v državi, to lahko na nek način dojamemo kot omejitev posameznikove svobode, ampak je družbeno sprejemljivo in zagotavlja družbeno varnost, mir in urejenost. Pravo, ki ni pravično ni pravo! Pravo je predvidljivo, saj je človekovo ravnanje v naprej pravno urejeno s **splošnimi in abstraktnimi pravili**, torej lahko predvidimo kakšne pravice in obveznosti nas čakajo in kakšne sankcije nas utegnejo zadeti, če ne bi ravnali v skladu z pravili.

2. pravo in morala

morala označuje tista družbena pravila, ki izhajajo iz vrednotenja človekovega ravnanja glede na to ali je dobro ali zlo, pravično ali krivično, ter vodijo človekovo ravnanje k uresničevanju dobrega in pravičnega. **Sankcije** pri nemoralnem vedenju so lahko: - **notranja** (slaba vest) – **zunanja** (preziranje, zgražanje, izključitev iz družbe)

3. pravno pravilo, zgradba

zavzema osrednje mesto pri opredelitvi družbenih pravil. Je obvezni usmerjale človekovega ravnanja v posamezni družbi. Pravno pravilo je sestavljeno iz treh bistvenih sestavin: **hipoteza, dispozicija, sankcija**

hipoteza – z njo določamo tisto dejansko stanje, ki mora nastopiti da dispozicija postane zavezujoča.

Dispozicija – je tisti del pravnega pravila iz katerega razberemo na koga se pravilo nanaša in kakšno ravnanje dopušča.

Sankcija – je tisti del pravnega pravila, ki napove kaj čaka tistega ki se pravilu ne bo podredil.

4. vrste pravnih pravil

ločimo: **splošna in abstraktna pravila**, ter **konkretna in posamična pravila**.

splošna in abstraktna pravila – določajo neki položaj, družbeno razmerje ter njegove nosilce na splošen in abstrakten način. Oblikujejo le vzorce vedenja za nedoločeno število oseb. Tako predvideno ravnanje se lahko v življenju nešteto krat ponovi in vsakič bomo lahko zanj uporabili to splošno in abstraktno pravilo. Najdemo jih **v zakonih** in so zapovedujoča in brezpogojna.

konkretna in posamična pravila – urejajo konkretni primer in razmerja med točno določenimi osebami. Najdemo ih **v pravnih odločbah, sodbah, pogodbah**.

5. krivda storilca

Za pravno kršitev ne zadošča le protipravno ravnanje, temveč je potrebna tudi krivda storilca. Krivda je storilčev odnos do storjenega dejanja, in je protipravno le če se storilec tega zaveda. Za pravno kršitev ne odgovarjajo: otroci, duševni bolniki, neprištevniki. Saj ti ne morejo obvladati svojega dejanja in pomena tega dejanja ločimo 2 obliki krivde: **malomarnost** in **naklep**. O naklepu govorimo ko se je storilec zavedal dejanja in je to storil namerno.

6. kazenski in civilni delikt

Z deliktom označujemo kršitev splošnih in abstraktnih pravil. Glede na to v kakšni meri ti delikti ogrožajo dobrine in vrednote, ki ih priznava družbeni red delikte delimo na: **kaznivo dejanje** in **civilne delikte**.

Civilni delikti: so pravne kršitve, ki povzročajo premoženjsko ali osebno nepremoženjsko škodo

Kazenski delikti: so pravne kršitve, ki so za družbo nevarne in ih imenujemo kazniva dejanja. So **izrecno določena v kazenskem zakoniku**. Za ugotavljanje kaznivega dejanja in izrekanja sankcij je pristojno sodišče.

Prekrški: nastanejo z kršitvijo pravnih pravil na pomembnih področjih življenja.

Disciplinski postopek: nastane ko posameznik ne izpolnjuje svojih obveznosti in odločitev, ki so bile sprejete v organizaciji v katero je vključen ali krši delovno disciplino. Te kršitve so **določene v zakonu, kolektivni pogodbi, v splošnih aktih posamezne organizacije**.

7. pravna sankcija

sankcijo v pravu praviloma razumemo kot neprijeten ukrep, ki bo zadel tistega ki svojega ravnanja ni uskladil z dispozicijo pravnega pravila.

Opozorilne sankcije: sodišče izreče kazen vendar je ne izvrši, če v času ki ga določi sodišče obsojeni ne bo storil novega kaznivega dejanja.

Varnostni ukrep: v obzir pride denarna kazen, odvzem voznškega dovoljenja sankcije zoper pravne akte. Sem spadajo sankcije, ki neposredno zadenejo nezakonite pravne akte. Se pravi akte, s katerimi se poskušajo doseči prepovedani učinki. Taki sankciji sta ničnost in neveljavnost.

8. pravni akt in delitev pravnih aktov

O nastanku pravnih aktov govorimo tedaj, ko nam pravni subjekt-posameznik ali pravna oseba, posreduje hotenje preko dogovorjenega sistema znakov za sporazumevanje – najpogosteje jezika. Pravni akt je zavestna izjava volje posameznega subjekta, s katero ta subjekt ustvarja pravno pravilo. Človek si mora izoblikovati bolj ali manj jasno hotenje, doseže pa ga lahko ko to hotenje dobi ustrezen zunanji videz.

Delitev pravnih aktov:

- + **oblastni:** take akte ustvarja država in na njihov nastanek ne moremo vplivati z svobodno voljo.
- + **neoblastni:** na take akte lahko vplivamo z našo voljo, saj je zanje značilna enakopravnost pravnih subjektov npr: pogodbe.
- + **splošni:** so tisti pravni akti, oblastne in neoblastne narave, s katerimi ustvarjamo splošna in abstraktna pravila.
- + **posamični:** s takim aktom oblikujemo konkretna in posamična pravila. Med splošnimi in posamičnimi akti obstaja tesno razmerje, ki zahteva da sleherni posamični akt vsebinsko in oblikovno temelji na ustreznem splošnem aktu. Te akte izdajajo predvsem državni organi in z njimi na obvezen način ter v javnem interesu odločajo o konkretnih pravnih razmerjih.

9. neskladje med voljo in izjavo volje

želeno bi bilo, da bi zunanji izraz vedno kar se da natančno in popolno zajel hotenje in voljo subjektov pri oblikovanju akta, vendar velikokrat pride do neskladja med voljo in hotenjem:

- **napaka v izražanju**
- **zmote**-navedena dejstva ne obstajajo
- **strah in zvijača** (s grožnjami ali prikrivanjem resnice, prisilimo oz zavedemo posameznika k sklenitvi pravnega akta , ki ga brez strahu oz zvijače ne bi sklenili)

v takih primerih, če nam uspe dokazati da so nastali nedovoljeni vplivi na sklepanje pravnega akta, predvideva pravni red odpravo takega pravnega akta in ustrezne sankcije.

10. pravno razmerje in pravni subjekti

Družba se spreminja in s tem tudi družbeni odnos. Pravno razmerje je poseben družbeni odnos, ki se oblikuje z nekaterimi objektivnimi značilnostmi in hkrati s pravno urejenostjo. To pravno razmerje ima svojo zgradbo in sicer vključuje:

- **nosilca odnosa**
- **vsebino-namen**
- **ravnanje-dispozicijo**

Pravni subjekt: je nosilec pravic v pravnem razmerju. To so lahko: človek - fizična oseba - vsak človek ne glede na spol in raso.

Pravna oseba: - združba oseb, organizacije..

11. pravna, poslovna in deliktna sposobnost

Pravni subjekti imajo kot nosilci pravic in obveznosti, naslednje sposobnosti:

- **pravno sposobnost:** človek dobi z rojstvom in se konča z smrtjo.
- **Poslovno sposobnost:** dobi človek z polnoletnostjo. Omejitve poslovne sposobnosti imajo tudi; duševno bolni, alkoholiki, uživalci mamil, osebe ki niso zmožne skrbeti zase.
- **Krivdno deliktna sposobnost:** je sposobnost osebe, da je lahko odgovorna za protipravno ravnanje. Do 14 leta otroci niso krivdno sposobni, med 14 in 16 letom odgovarjajo z vzgojnim ukrepom, med 16 in 18 letom sledi vzgojni ukrep, denarna kazen ali mladoletniški zapor.
Za civilne delikte- povzročeno škodo ne odgovarja mladoletnik o 7 leta starosti, po 14 letu je v celoti odgovoren za civilne delikte.

12. nastanek in prenehanje pravnega razmerja

predmet pravnega razmerja lahko opredelimo kot vzrok, zaradi katerega pravni subjekti stopajo v konkretna pravna razmerja. Za nastanek pravnega razmerja morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- pravno razmerje mora biti pravno dopustno
- mora biti opredeljeno z splošnimi in abstraktnimi pravili
- nastopiti morajo pravna dejstva
- pravna dejstva delimo na dogodke in človekova dejanja.

Dogodki: so naravna dejstva, ni nastopajo neodvisno od človekove volje in vplivajo na nastanek in prenehanje delovnih razmerij. Npr: rojstvo, je pravno razmerje med otrokom in straši.

Dejanja: ta nastanejo s človekovo voljo in zavestjo, delimo ih na pravno dopustna in pravno nedopustna.

Prenehanje pravnega razmerja: tudi za to so pomembna pravna dejstva in pravna pravila. Izpolnitev namena je tako dejstvo, ki povzroči prenehanje pravnega razmerja.

13. panoge sodobne pravne znanosti

- **Ustavno pravo:** zajema vsa pravna pravila, ki urejajo delovanje in organizacijo javne oblasti.

- **upravno pravo:** obsega pravna pravila ki urejajo upravljanje upravnih organov, na različnih področjih družbenega življenja. Zagotavljajo javni red in mir, urejajo komunalne zadeve, urbanizem, javni promet...

- **kazensko pravo:** sestavljajo pravna pravila, ki urejajo temeljne družbene vrednote (življenje, svoboda, lastnina) V tej panogi so opredeljena kazniva dejanja, odgovornost zanje in vrste kazenskih sankcij.

- **finančno pravo:** ureja finančno poslovanje državnih organov ter način zbiranja in porabe javnih dohodkov.

- **družinsko pravo:** ureja zakonsko zvezo ter odnose med starši in otroci.

- **delovno pravo:** ureja odnose med delodajalci in delojemalci. Ureja in določa pravice in obveznosti na podlagi pravnih pravil

- **gospodarsko pravo:** sestavljajo pravna pravila, ki urejajo pravni položaj ter pravne posle tistih pravnih subjektov, ki se ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo.

- **mednarodno pravo:** zajema pravna pravila, ki urejajo razmerja v mednarodni skupnosti, v kateri nastopajo kot udeleženci, države.

14.ustavna ureditev Slovenije, splošne odločbe

Ustava je temelj pravnega sistema vsake države. Po 1 in 2 členu ustave, je Slovenija demokratična pravna in socialna država.

O demokraciji govorimo takrat, ko večina prebivalstva sodeluje pri oblikovanju državne oblasti. Demokracija je lahko:

- **posredna** – državljanji prepustijo odločanje svojim predstavnikom
- **neposredna** – ko o pomembnih odločitvah družbe odločamo neposredno (referendum, plebiscit..)

Pravna država obstaja tedaj, ko je delovanje države urejeno z pravnimi pravili. Socialna država mora prevzeti tudi socialno varstveno vlogo – kakovost življenja, socialna varnost. Ustava definira tudi ljudsko suverenost (neodvisnost), zanjo je značilno da oblast v državi izhaja iz ljudstva in pripada ljudstvu. Z volitvami prenese ljudstvo izvrševanje oblasti na državne organe: državni zbor, vlado, sodstvo.

+ **Državni zbor** je: zakonodajno telo

+ **Vlada je** :izvršna veja oblasti

+ **Sodstvo je**: neodvisna veja oblasti

Oblike državne oblasti: **Parlamentarna** npr. Slovenija, **Predsedniška** npr. ZDA

Ustava določa da je **cerkev ločena od države**, ter zagotavlja da so vse verske skupnosti enakopravne. V splošnih odločbah so **urejeni državni simboli**: grb, zastava, himna, uradni jezik. Na področji kjer živijo narodne manjšine sta uradna dva jezika.

15.temeljne splošne določbe o človekovih pravicah

ustava ureja v drugem poglavju enakost pred zakonom in prepoveduje kakršno koli diskriminacijo, ne glede na: status, izobrazbo, spol, raso, vero, narodnost, družbeni položaj. Vsem so zagotovljene človekove pravice in svoboščine.

- **ustavna pravica do pravnega reda**: ta pravica vsem zagotavlja možnost pritožbe proti odločbam sodišč in drugih državnih organov.

- **začasna omejitev pravic in svoboščin**: to je dopustno le tedaj ko se država znajde v stanju velike družbene nevarnosti.

16.osebne pravice in svoboščine

- **nedotakljivost človekovega življenja**: odvzem življenja je kaznivi delikt

- **prepoved mučenja**: prepovedano je vsako dejanje ki povzroči drugi osebi hude telesne in duševne bolečine. tudi nečloveško ravnanje in poniževanje ni dopustno.

- **varstvo osebne svobode**:omejitev svobode le ko to zakon dopušča, ustava določa o času trajanja odvzema prostosti(sodišče)

- **domneva nedolžnosti**:človek je nedolžen dokler se mu krivda ne dokaže, in sicer krivda dokazana z pravnomočno sodbo.

- **pravica obdolženca**: ima pravico do obrambe in ni dolžen priznati krivde, ima se pravico pritožiti, sojenje mora biti javno, prepovedano je izsiljevanje priznanja krivde, po krivem obtoženi imajo pravico do povrnitve škode i dodelitve pravic ki so mu bile odvzete. Po šestih mesecih preneha delovno razmerje če je človek v zaporu.

- **nedotakljivost stanovanja**: stanovanje je nedotakljivo, vstop brez privolitve pomeni vlom. Z odločbo sodišča se lahko stanovanje preišče, pristni morata biti 2 priči in lastnik, v izrednih primerih je vstop dovoljen (požar, naravne nesreče, sum da je v stanovanju storilec kaznivega dejanja)

17.politične pravice in svoboščine

sem spadajo vse pravice in svoboščine, ki omogočajo ljudem da vplivajo na oblikovanje javne oblasti, sodelujejo pri njenem izvrševanju in jo nadzirajo.

+ **svoboda vesti**: vsak lahko izpoveduje svojo vero, javno ali zasebno izraža svoje občutke, misli, stališča.

+ **ugovor vesti**:ugovor mogoče le če s tem ne omejuješ pravic in svoboščin drugih. Človek lahko uporabi to pravico ko je ravnal zoper svoje lastne vesti.

+ **Politično združevanje**: omogoča povezovanje ljudi za lažje uresničevanje ciljev in skupnih interesov. V strankah se združujejo ljudje z podobnimi interesi in želijo na organiziran način vplivati na državno oblast. Pravice do združevanja nimajo: pripadniki vojske, policije, sodniki, tožilci

18.volilna pravica

+ **splošna:** volilna pravica nastopi z 18 letom, ne glede na spol, raso, pripadnost.

+ **enaka:** vsak glas ima svojo težo

+ **peticija:** možnost pobude državljanov ki jo naslovijo na državo oz parlament in z njo opozarjajo na probleme, ki so v družbi.

+ **pravica do azila:** t tuji državljani imajo pravico azila če jih v njihovih državah preganjajo zaradi zavzemanja za človekove pravice in svoboščine.

19.socialne, ekonomske in kulturne pravice

+ **svoboda dela:** pravica do proste izbire zaposlitve, enake dostopnosti dela vsem z enakimi pogoji.

+ **pravica do socialne varnosti:** vsem zagotavlja zdravstveno, invalidsko, pokojninsko in drugo soc. zavarovanje

+ **kulturne pravice:** omogoča vsem pod istimi pogoji vključitev v vse oblike izobraževanja.

+ **posebne pravice za avtohtone italijanske in madžarske narodnostne skupnosti:** razvijanje kulturne in znanstveno kulturne dejavnosti na področju javnega obveščanja, pravica do vzgoje in izobraževanja v svojem jeziku, uradno priznana oba jezika, finančno podporo skupnosti.

20.veje oblasti, parlament, vlada in sodstvo

Slovenija je parlamentarna republika, in nima vladarja. Parlament je najvišji zakonodajalni organ, ki se voli na volitvah in ima določen mandat – pri nas 4 leta . parlamentarna ureditev se je začela v Angliji v 19 stoletju.

Parlament: je državni zbor, opravlja zakonodajalno funkcijo in predstavlja vse državljane in zato se voli neposredno, na podlagi splošne in volilne pravice. Zbor šteje 90 poslancev in so voljeni za 4 leta, na delovanje poslancev močno vplivajo politične stranke. Državni zbor ima predsednika, ki je izvoljen z večino glasov vseh poslancev. Da bi državni zbor lahko sklepal oz sprejemal zakone in pravne akte, mora biti navzoča večina poslancev, ko gre za posebej pomembne akte- sprememba ustave, mora biti navzočih dve tretjini vseh poslancev, torej 60.

Vlada: odvisna je od zaupanja parlamenta, mandat za sestavo vlade podeli predsednik države stranki, katera je v parlamentu dosegla največ glasov. Vlada je najpomembnejši predlagatelj novih zakonov. Parlament nadzira vlado in ji lahko izglasuje nezaupnico, ko se to zgodi lahko predlaga predsedniku vlade da razpusti parlament in tako prepusti volivcem razrešiti nasprotja med vlado in parlamentom.

Sodstvo: je tretja veja oblasti in je od drugih dveh neodvisna. Niti vlada niti parlament se ne smeta vmešavati v odločanje sodišč. Sodišča so strogo vezana samo na zakone in ustavo.

21.temeljna načela za delovanje sodne veje oblasti

Sodiščem je zaupano varstvo temeljnih pravic in svoboščin, ter odločanje o pravno urejenih posamičnih in konkretnih pravnih razmerjih. Nekaj temeljnih načel za delovanje sodstva:

- **načelo neodvisnosti:** sodnik mora biti pri svojem delu neodvisen od drugih državnih organov in strank, biti mora nepristranski,, podrejen mora biti ustavi in zakonom.

- **načelo trajnosti sodniške funkcije:** njegovo delo je trajno

- **načelo imunitete:** nikogar od sodnikov ki sodeluje pri sojenju ni mogoče poklicati na odgovornost zaradi mnenja, ki ga je dal na sodišču, sodnika se ne sme pripti.

- **načelo nezdružljivosti:**sodnik ne sme opravljati nobene funkcije v drugih državnih organih.

- **načelo javnosti:** pravi, daje delo sodišč javno in da so obravnave javne. Tudi sodbe se izreka javno.

- **načelo instančnosti:** zagotavlja vsaj 2 stopnji sodišč, s čimer je uresničena pravica do pritožbe. Vrhovno sodišče je zadnje, ki odloča o pritožbah.

22.vrste sodišč

+ **okrajno:**teh je 44 in sodijo o kazenskih zadevah, kjer so kazniva dejanja zagrožene kazni do 3 let zapora. Odloča 1 sodnik.

+ **okrožno:** teh je 11 in so pristojna za odločanje o težjih kaznivih dejanjih, odloča sodni senat od 3 do 5 sodnikov, zaporna kazen do 30 let.

+ **Višja:** so 4 in so predvsem pritožbena.

+ **vrhovna:** je zadnje, ki odloča o pritožbah.

23.državni tožilec, odvetnik in notariat

+ **državni tožilec:** vlaga in zastopa kazenske obtožbe pred pristojnim sodiščem. Svojo temeljno funkcijo-obtoževanje storilcev kaznivih dejanj opravlja tako da se tudi zakonski postopek pred sodiščem vodi kot spor med dvema strankama. Je izenačen z sodnikom, njegova funkcij je tudi trajna.

+ **odvetništvo:** je samostojna in neodvisna družba. Odvetnik lahko postane oseba, ki je: univ.dipl. pravnik, ima opravljen državni pravniški izpit, 4 leta prakse, mora biti vreden zaupanja. Odvetnik pravno svetuje, zastopa in zagovarja stranke pred sodišči. Vse kar mu stranka zaupa mora ohraniti kot skrivnost.

+ **notariat:** notar mora za svoje delo izpolnjevati iste pogoje kot odvetnik, notarji so osebe javnega zaupanja, pooblaščen za potrjevanje pomembnih dejstev in izjav-ugotovitev, da je podpis točen, prevod skladen z izvirnikom.

24.civilno pravo in njegova delitev

civilno pravo je pravna panoga ki ureja pravne odnose, v katere vstopajo posamezniki enakopravno in katerih predmet so **osebna in premoženjska razmerja**. Deli se na:

+ **osebno pravo:** ureja status oseb in varuje njihove temeljne pravice in svoboščine.

+ **stvarno pravo:** ureja odnose med osebami in stvarmi.

+ **obligacijsko pravo:** ureja nastajanje, izpolnjevanje in prenehanje obveznosti, ki jih ena stranka(dolžnik) dolguje drugi stranki (upnik).

+ **dedno pravo:** ureja prehod premoženja od zapustnika na dediče.

25.posest in motnje posesti

+ **posest:** s pojmom posest označujemo dejansko oblast nad stvarjo, ki jo izvaja določena oseba – posestnik.

+ **motnje posesti:** vsak posameznik ima pravico do varstva pred motenjem ali odvzemom posesti. S tem razumemo protipravno dejanje, ki posega v izvrševanje posestnikove oblasti nad stvarjo. Postopek se začne z tožbo, ki jo je treba vložiti v 30 dni od dneva, ko se je zvedelo za motnje in storilca.

26. stvarna pravica

civilno pravo vsebuje pravna pravila o pravnih razmerjih med osebami in stvarmi.

- predmet stvarne pravice so nepremičnine in nepremičninske stvari.

Stvarna pravica **je premoženjska pravica** in je absolutna pravica. Lastnik jo lahko uveljavi proti vsakomur. Stvarno pravico natančno opredeljuje zakon, lahko je: lastninska, zastavna in služnostna.

27. solastnina in skupna lastnina

+ **solastnina:** zanjo je značilno da ima lastninsko pravico za več stvari več oseb, vsak po svojem deležu in ti deleži so natančno določeni. Vsak lastnik s svojim deležem prosto razpolaga. To pomeni da lahko svoj delež odsvoji solastniku ali tretji osebi. Drugi lastnik se prodaji deleža ne more upreti.

+**skupna lastnina:** je lastnina več oseb, katerih deleži posameznikov niso v naprej določeni. Posamezniki ne morejo razpolagati z deležem kakor bi sami želeli. Skupni lastniki stvar skupno uporabljajo in sporazumno odločajo o vseh poslih.

28. zastavna pravica

zastavna pravica je; stvarna pravica na tuji stvari ali pravici, ki je namenjena zavarovanju terjatev. Vsebina zastavne pravice omogoča da je zastavni upnik izplačan v vrednosti zastavne stvari, če njegova zapadlost ni plačana. Oseba lahko zastavi svojo stvar za dolg glavnega tožnika. Zastavna pravica je različno urejena za premičnine in nepremičnine.

29. ročna zastava, hipoteka in služnost

- **ročna zastava:** pri njej dolžnik izroči premočnino, stvar za zavarovanje terjatve. Če zastavni dolžnik ne zaupa zastavnemu upniku, se lahko stvar zaupa v posest sodišču ali tretji osebi. Med trajanjem zastavne pravice mora stvar biti dobro hranjena. Zastavna pravica se uresniči, če zavarovana terjatev ni plačana.

- **hipoteka:** gre za nepremičnino, stvar. Je oblika zastavne pravice na nepremičninah, izjemoma tudi premočninah, kadar gre za stvari velike vrednosti. Pri hipoteki zastavljeno nepremičnino dolžnik obdrži v posesti. Takšna ureditev je možna, ker je dolžnikovo razpolaganje z zastavljeno nepremičnino omejeno, ker je taki zapisano v zemljiški knjigi. Torej je za nastanek hipoteke potreben vpis v zemljiško knjigo. Osnova za vpis hipoteke je pisna pogodba, sklenjena med hipotekarnim upnikom in dolžnikom. Če je hipotekarni dolžnik prodal stvar, lahko upnik svojo pravico uveljavi proti tretji osebi.

- **služnost ali služnostna pravica:** je stvarna pravica na tuji stvari in njena vsebina je v tem, da upravičencu dovoljuje izvajanje nekaterih lastninskih upravičenj na njej. Lastnik stvari je zavezan trpeti ravnanje služnostnega upravičenca. V tem pogledu je njegova pravica omejena.

30. zemljiška knjiga

je javna knjiga, ki jo vodi sodišče in v katero se vpisujejo nepremičnine in pravice ki se nanašajo nanje. Osnova za vodenje zemljiške knjige je kataster zemljišč. Na katastru je možno razvideti položaj, obseg, površina zemljišča, način izkoriščanja zemljišča in kultura. Parcele so označene z številkami. Na geodetskem organu lahko vsakdo dobi mapno kopijo z načrtom določenega območja, kjer se nahaja zelena parcela.

31. obligacijsko pravo

je del civilnega prava, obravnava razmerja med upniki in dolžniki na katerih so upniki upravičeni, da od dolžnika zahtevajo, da ti nekaj dajo, storijo, dopustijo ali opustijo.

+ **dajatev:** je dejanje s katerim posamezni predmet preide iz premoženja dolžnika v premoženje upnika. prodajalec se z pogodbo zaveže da bo kupcu izročil določeno stvar. storitev je opravljanje ali izvršitev kakega dejanja.

+ **opustitev:** zadnje je bistveno, da se dolžnik zaveže, da ne bo storil nekega dejanja, do katerega bi bil sicer upravičen.

+ **dopustitev:** dolžnik dovoli upniku, da prečka njegovo zemljišče.

32. načelo dispozitivnosti

večina zakonskih določb je dispozitivne narave. To pomeni, da se uporablja samo takrat, ko se stran ne dogovorita drugače. Kogentne ali prisilne pogoje določa obligacijski zakonik.

33. prodajna pogodba in sestavine take pogodbe

temelj obligacijskega prava je pravni posel –pogodba. Ta nastane na podlagi volje pogodbenih strank. V primeru prodajne pogodbe sta stranki prodajalec in kupec. Po OZ se prodajalec zavezuje, da bo stvar ki jo prodaja izročil kupcu, ta pa bo pridobil na njej lastninsko pravico. Kupec se zavezuje da bo prodajalcu plačal kupnino.

Sestavine pogodbe: čas,kraj, način izročitve, dospelost ali način izročitve, prevoz blaga, zavarovanje, garancija, davki, takse, stroški, prenos rizika, embalaža, posledice neizpolnitve pogodbe.

+**stvar** - je predmet pogodbe, mora biti določena: vrsta, količina, kakovost. Pogodba za stvar ne obstaja, je nična.

+**cena** – mora biti določena. Če cena ni določena ni dovolj podatkov na katerih bi jo bilo mogoče določiti, pogodba nima učinka.

34. enostranske in dvostranske pogodbe

Pogodbe so dvostranski pravni posli. Delimo jih na:

+ **DVOSTRANSKE** --> pogodba o hrambi, posojilna pogodba - **praviloma so neodplačne**

+ **ENOSTRANSKE** --> so vzajemne pogodbe - izpolnitveno dejanje mora biti takšne narave, da obe stranki nekaj prejmeta. Vzajemne pogodbe **so praviloma odplačne.**

Med vzajemnostjo in odplačnostjo NE MOREMO postaviti enačaja - NI PRAVILO. Prav tako je vloga strank pri teh pogodbah RAZLIKOVALNI ZNAK. Pri dvostranski pogodbi je v eni osebi tako upnik kot tudi dolžnik, pri enostranskih pa NE.

35. pogoji za veljavnost pogodb

To so okoliščine, ki so tako pomembne, da MORAJO biti podane, da je lahko pravni posel sklenjen.

Ne moremo jih zmeraj in povsod enačiti s sestavinami pravnih poslov. Sestavine delimo na različne kategorije (bistvene sestavine pravnega posla). Njihova posebnost je v tem, da različni tipi pogodb različno določajo različne sestavine in jih omenjajo kot bistvene sestavine. Tiste, brez katere ena ali celo obe pogodbe ne bi sklenili. Pogodba nastane, ko se **volja stran ujema o bistvenih sestavinah pogodbe**.

1. Sposobnost
2. Prava volja
3. Možnost in dopustnost
4. Obličnost

36. napaka volje, grožnja, zmota in prevara

- **GROŽNJA**==> (60 ZOR), pri čemer mora biti strah utemeljen. Stranka lahko zahteva RAZVELJAVITEV pogodbe. Utemeljen sum straha je odvisen od subjektivnih in objektivnih okoliščin.
- **PREVARA ali ZVIJAČA** ==> (65 ZOR), stranka lahko zahteva povrnitev škode. Škodo lahko povzroči tudi tretja oseba.
- **ZMOTA** ==> (61 ZOR), je nesoglasje med mislimi in izjavljeno voljo. Pri **odplačnih poslih** se upošteva samo bistvena zmota, pri **neodplačnih poslih** pa tudi zmota v nagibu (zmota o vzrokih). Je tudi zmota v osebi, predmetu... Razlikujemo:
 - Pravna zmota --> je zmota o vsebini pravnega posla;
 - Dejanska zmota --> zmota o določenem dejstvu;
- **NESPORAZUM** ==> tu ni izpodbijanja, pri čemer pri obojestranski zmoti, nesporazumu pogodba sploh ne nastane.

37. zamuda in posledice dolžnikove zamude

Zamuda lahko nastane le pri POZITIVNIH obveznostih (dolžnik je dolžan, upnik NI dolžan, med njima je absolutna razlika. Tudi upnik lahko pride v zamudo, kajti v obligacijskem razmerju ima tudi upnik določene sodelovalne dolžnosti). Upnik lahko dolžnika prisili, vendar pa upnik ni dolžan, ampak ima pravico terjati dolžnika. Dolžnik ne more prisiliti upnika v to, da upnik opravi svojo sodelovalno dolžnost --> v tem je bistvena razlika.

+ POSLEDICE NEIZPOLNITVE:

- stvar je dospela, dolžnik ni izpolnil, pa še ni v zamudi;
- stvar je dospela, dolžnik ni izpolnil, pa je v zamudi.

38. zamuda upnika

ta zamuda je po sankcijah bolj huda kot dolžnikova zamuda. Če je v eni osebi tako upnik kot dolžnik, potem zakon avtomatsko pretvori dolžnikovo zamudo v upnikovo zamudo. Pri opustitvenih obveznostih NI upniške zamude. (npr. če sem prodajalec in nisem izročil stvari, sem v dolžniški zamudi, pri tem pa sem tudi v upniški zamudi, ker nisem izpolnil dolžniško-upniško obveznost.

39. pobotanje

je sporazumen način prenehanja obveznosti, kjer upnik dolžniku izjavi, da ne bo zahteval izpolnitve in se dolžnik s tem strinja

40. zastaranje

zastaranje pomeni, da po preteku določenega časa, upnik nima več pravice zahtevati izpolnitve svojih pravic oz. obveznosti

41. pogodba o posredovanju

S pogodbo o posredovanju se urejajo obligacijska razmerja na področju blaga in storitev, pri kateri se posrednik zavezuje, da si bo prizadeval najti in spraviti v stik z naročnikom osebo, ki se bo z njim pogajala za sklenitev določene pogodbe. Naročnik se zavezuje, da mu bo za to dal določeno plačilo, če bo pogodba sklenjena. Sklenitev pogodbe med naročnikom in tretjo osebo je pogoj za plačilo provizije.

43. prenehanje obveznosti

42. predmet izpolnitve